

В.П. Коцур, С.О. Нікітчина та ін. / наук. ред. В.П. Коцур. – Переяслав-Хмельницький: Вид-во С.В. Карлук, 2008. – 285 с.

6. **Кларин М.В.** Педагогическая технология в учебном процессе (Анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин. – М.: Знание, 1989. – 80 с.
7. **Пехота О.М.** Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 255 с.
8. **Попова О.В.** Развитие инновационных процессов у средних общеобразовательных учреждениях Украины в XX столетии: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / О.В. Попова. – Х., 2001. – 530 с.

Анотації

Надія КОЦУР

Фізіолого-гігієнічний супровід навчання школярів

У статті висвітлюється питання фізіолого-гігієнічного обґрунтування впровадження інноваційних педагогічних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах та доводиться ефективність використання здоров'язберігальних технологій у практиці шкіл.

Ключові слова: фізіолого-гігієнічний супровід, здоров'язберігальні технології, профілактика стресових станів.

Надежда КОЦУР

Физиолого-гигиеническое сопровождение обучения школьников

В статье раскрывается вопрос физиолого-гигиенического обоснования внедрения инновационных педагогических технологий в общеобразовательных учебных заведениях и доказывается эффективность использования здоровьесберегающих технологий в практике школ.

Ключевые слова: физиолого-гигиеническое сопровождение, здоровьесберегающие технологии, профилактика стрессовых состояний.

Nadiya KOTSUR

Physiological and hygienic accompaniment of schoolchildren's education

The problem of physiological and hygienic substantiation of implying the innovative pedagogical technologies in secondary educational establishments is lighted up in the article; the efficiency of using the health keeping technologies in the practice of schools is proved.

Keywords: physiological and hygienic accompaniment, health keeping technologies, prophylaxis of stress states.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Професійно орієнтовані технології у процесі підготовки магістрів соціальної педагогіки

Ірина ДОБРОСКОК,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки

Адаптація сучасної вищої освіти України до вимог Болонського процесу передбачає управління навчально-виховним процесом з метою подальшої його гуманізації й демократизації; організації найбільш раціонального й ефективного засвоєння визначених знань із максимальним використанням індивідуальних, індивідуально-групових форм навчання; стимулювання студентів до систематичного навчання шляхом забезпечення можливості вибору навчальних дисциплін для самостійного

вивчення, створення якнайсприятливіших умов для повного засвоєння ними навчального матеріалу, організації контролю за якістю навчальних досягнень і перетворення його на дійовий механізм управлінського процесу [5; 11].

Система заходів, спрямованих на ефективну організацію навчального процесу у вищій школі, уможливує:

- інтенсифікацію навчального процесу й підвищення якості роботи фахівців;
- систематичність засвоєння навчального матеріалу;
- встановлення зворотного зв'язку з кожним студентом упродовж навчання;
- контроль та своєчасне коригування навчально-виховного процесу;
- підвищення мотивації учасників навчально-виховного процесу;

- підвищення відповідальності студентів за результати навчальної діяльності;
- максимальне забезпечення потреб особи у виборі освітнього рівня і кваліфікації;
- підвищення рівня адаптації особи до зміни вимог ринку праці.

Обстоюваний нами принцип управління системою професійної підготовки магістрів із соціальної педагогіки передбачає побудову системного управління нею в умовах новітніх технологічних навчальних досягнень.

Сьогодення виявляє суперечності між вимогами, які висувуються особистості, фактичним рівнем підготовки випускників педагогічних навчальних закладів і виконанням ними своїх професійних функціональних обов'язків. Метою багаторівневої структури педагогічної освіти у вищих навчальних закладах є розширення можливостей щодо виконання освітнянських запитів особистості й суспільства, підвищення рівня наукової та професійної підготовки магістрів з огляду на зміни, які відбуваються в економіці та на ринку праці.

Професійна підготовка магістрів у педагогічних університетах передбачає необхідні умови для оволодіння відповідними навчальними програмами, які зумовлюють вирішення питань, що виникають у процесі навчання. Передусім це пов'язано з метою та структурою соціальної педагогіки, оновленням її змісту та переглядом форм і методів, які використовуються під час викладання фахового предмета.

Відповідно до кваліфікації соціальний педагог повинен уміти проектувати свою професійну діяльність на основі системної технології, відображеної у формі проекту, моделі, що дає йому змогу інтегруватися в інноваційне професійне середовище [3; 4].

Педагог, здійснюючи вплив на іншу людину в освітньому середовищі ВНЗ, проектує цілісну соціально-педагогічну систему дій. Розглядаючи соціально-педагогічний процес як можливий у конкретній ситуації технологізований процес, потрібно говорити про необхідність виявлення умов його технологізації, що безпосередньо стосуються і професійної підготовки майбутнього соціального педагога.

Зважаючи на викладене вище, розуміємо соціально-педагогічні технології як сукупність педагогічно осмислених дій із соціальним суб'єктом з метою отримання оптимального соціально-педагогічного результату.

Методологічну і теоретичну основу соціально-педагогічних технологій становлять теорії соціальних дій (В.Загвязинський, Т.Парсонс, Г.Спенсер та ін.); системного підходу (В.Афанасьєв, В.Беспалько, В.Василькова, Е.Юдін та ін.); концепції відкритих та активних соціально-педагогічних систем (А.Анохін, П.Кліщ, О.Кузьменко, В.Сухомлинський); концепції використання різних технологій у педагогічних процесах (Я.Бурлака, Р.Вайнола, А.Капська, І.Смолук, Є.Холостова та ін.).

Аналіз педагогічної і психологічної літератури, детальне вивчення методичних розробок, що

становлять емпіричний матеріал, дає змогу зробити висновок про недостатньо розроблене системне теоретико-методичне й науково-технологічне забезпечення фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Заходи, спрямовані на реалізацію положень Болонської декларації в системі вищої освіти, розкривають широкі перспективи для розв'язання окресленої проблеми в умовах магістратури з метою усунення суперечності між наявною в практиці університету усталеною системою фахової підготовки майбутнього соціального педагога й особистісно орієнтованим характером його діяльності, зумовленою цим потребою в переході від інформаційного методу навчання до діяльнісного, функціонально-цільового підходу.

Метою публікації є обґрунтування й доведення ефективності забезпечення соціально-педагогічних умов (теоретико-методичних й організаційно-технологічних засад навчального процесу) для фахової підготовки магістрів соціальної педагогіки.

Ефективність упровадження соціально-педагогічних технологій професійного спрямування (професійно орієнтованих) в освіту майбутніх соціальних педагогів забезпечується:

- наповненням їх професійно орієнтованою інформацією;
- оптимальним поєднанням форм і видів діяльності викладачів;
- добром змістового наповнення і форм роботи магістрантів соціальної педагогіки;
- творчою взаємодією педагогів і студентів та індивідуалізацією професійно орієнтованих завдань у межах профільної дисципліни.

У результаті задекларованого в дослідженні особистісно-діяльнісного підходу до здійснення професіоналізації магістрантів визначаємо перевагу застосування професійно орієнтованих технологій у навчальному процесі. Важливим моментом при цьому є можливість розширити світогляд студентів. Поділяємо думку вчених про те, що відсоток тих, хто сприймає професію позитивно-усвідомлено, значно більший у випадку чітко вираженої професійної спрямованості всіх навчальних дисциплін.

У професійному становленні особистості майбутнього соціального педагога реалізація діяльнісного підходу передбачає формування у магістрантів не лише особистісно-професійного, а й соціально-професійного особистісного компонентів, що пов'язано з мотивацією майбутнього соціального педагога і професійною рефлексією, яка визначає ставлення студента до самого себе як до суб'єкта діяльності, бачення себе в конкретній робочій ситуації.

Теоретично-методичний супровід соціально-педагогічних технологій конституюється на змістовому наповненні навчальних дисциплін, закладеному у відповідних програмах, завданнях, Державному галузевому стандарті, змісті навчального плану,

підручниках і навчальних посібниках, методичних матеріалах і завданнях до семінарських, практичних і лабораторних занять, індивідуальних семестрових завданнях для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін.

З метою оптимізації навчального процесу пропонується структурно-логічне подання змісту дисципліни з обов'язковим узгодженням з іншими дисциплінами. Йдеться про інтегративне подання теоретичного матеріалу, що ґрунтується на міжпредметних зв'язках соціальної педагогіки із суміжними дисциплінами (психологією, соціологією, філософією, культурологією тощо). Наприклад, у циклі дисциплін, передбачених психолого-педагогічним блоком, тематичний план із дисципліни «Конфліктологія» з огляду на специфіку галузі соціальної педагогіки доцільно структурувати за такими логічними блоками: «Загальна теорія конфлікту», «Стратегії і тактики в управлінні конфліктом», «Конфлікт: психологічний і соціологічний аспекти», «Технології педагогічного розв'язання конфлікту».

Саморозвиток студентів у процесі оволодіння психолого-педагогічними знаннями, заглиблення в педагогічну науку в соціокультурному аспекті забезпечуються організацією аудиторної й позааудиторної роботи зі студентами із використанням професійно-педагогічних завдань, які містять проблему і спонукають до розроблення технології її розв'язання.

Одним зі специфічних умінь соціального педагога, що визначає його професійну готовність, є вміння сформулювати проблему і спроєктувати шляхи її успішного розв'язання. Навчальні завдання, побудовані на принципах розвивального навчання із застосуванням проблемних та евристичних методів, потребують порівняльного оцінювання, глибокого аналізу матеріалу, методів, засобів соціально-виховного впливу, спрямованого на обґрунтування, доведення його ефективності у процесі діяльності, оскільки вчать майбутніх фахівців орієнтуватися в різних ситуаціях, знаходити можливі варіанти виходу з них, доводити слушність власної позиції.

Ефективність упровадження соціально-педагогічних технологій пов'язуємо зі ступенем активності майбутніх магістрів на етапах вирішення професійно-педагогічних завдань, що сприяють освоєнню соціально-педагогічних технологій і їх реалізації:

- мотиваційному (усвідомлення значущості певної ситуації для суспільства і необхідності пояснити її іншим для вирішення);
- аналітичному (особисте виявлення причин виникнення й розгортання аналізованої ситуації);
- пошуковому (пошук і вибір студентом форм і засобів подання моделі ситуації);
- альтернативному (розроблення різних варіантів вирішення ситуації);
- виконавчому (представлення завдань і власного способу їх вирішення);
- рефлексивному (оцінювання й аналіз досягнутого результату).

Досвід творчої діяльності та досвід емоційно-ціннісного ставлення до діяльності як компоненти змісту професійної освіти є показниками рівня сформованості професійної компетентності майбутнього соціального педагога, в основу якої закладено психологічні механізми творчої діяльності, алгоритми вирішення нестандартних соціально-педагогічних ситуацій. Отже, зміст соціально-педагогічних технологій має складовими компонентами емоційний досвід, опредмечений у певній знаковій формі, та діяльність студентів із цим формалізованим досвідом, організовану за допомогою викладача.

Взаємозв'язок змістового і діяльнісного аспектів навчання доцільно розглядати не тільки як знання, вміння та навички, але і як досвід діяльності, який формується, і ціннісне ставлення до педагогічної діяльності в процесі оволодіння студентами соціально-педагогічними технологіями на всіх етапах фахової підготовки магістрів із соціальної педагогіки.

Наприклад, ефективність соціально-педагогічної технології реалізації соціальним педагогом комунікативної функції визначається сформованістю системи загальнолюдських цінностей, рівень інтеріоризації якої спрямовує динаміку передавання їх об'єктам соціально-педагогічного впливу. Доцільно навести приклади проблемних завдань, що передбачають осмислення еволюції поглядів на поняття «духовність», «духовні цінності», «загальнолюдські цінності», «етикет», «мораль», «смісл життя».

I. Робота в парах. Виокремте поняття етики із сукупності понять різних наук. Обґрунтуйте свій вибір. Назвіть загальнолюдські цінності. Промодельуйте ситуацію, яка б демонструвала вияв одного з понять.

1. Добро. 2. Суспільна свідомість. 3. Щастя. 4. Моральність. 5. Соціальна установка. 6. Гідність. 7. Суспільний ідеал. 8. Манери. 9. Права людини. 10. Сенс життя. 11. Совість. 12. Трагічне. 13. Професійні кодекси спілкування. 14. Виробничі стосунки. 15. Благодіяння. 16. Гедонізм. 17. Альтруїзм. 18. Загальнолюдські цінності.

II. Робота в групах (2–3 студенти). Ознайомтеся з тлумаченнями поняття «щастя».

Питання, винесені на обговорення: 1. Розкрийте взаємозв'язок понять «щастя» і «смісл життя»; «смісл життя» і «покликання». 2. Обґрунтуйте позитивні й негативні аспекти позицій: 1) щастя як задоволення у різних сферах життя; 2) щастя як задоволення особистим «Я» та як самореалізація; 3) щастя як похідна від індивідуально-типологічних рис особистості.

Щастя. Структура емоційно-оцінного ставлення до життя містить такі складові: безпосереднє емоційне ставлення до життя (щастя); опосередковане когнітивними оцінками ставлення до життя (задоволеність); ставлення до життя як до осмисленого чи позбавленого смислу (екзистенціальний вакуум).

Наслідки, породжені фрустрацією відчуття щастя людиною, виявляються у потягу до ілюзорного вдоволення життям, якого можна досягти штучними засобами (алкоголем, наркотиками тощо).

У психологічних розвідках розроблено теорії феномену щастя: 1. Телітичні теорії (теорії цілей та потреб), які стверджують, що щастя досягається тоді, коли досягається мета. 2. Теорії насолоди та болю, які розкривають уявлення про те, що процес досягнення мети веде до суб'єктивного відчуття щастя. 3. Теорія діяльності, що визначає щастя як супутній продукт людської діяльності. 4. Спадна та висхідна теорії, які спираються на теоретичне припущення про те, що для суб'єктивного переживання стану щастя визначальною є установка на ставлення (позитивне чи негативне), і ця установка визначає характер взаємодії індивіда й зовнішнього світу. 5. Асоціаністичні теорії, які розглядають взаємозв'язок щастя з темпераментом, характером. 6. Теорії порівняння. 7. Теорія інтегративності, яка полягає в тому, що здатність людини переживати почуття щастя і характер цього переживання залежать як від її світогляду (ідеалів, розуміння смислу життя, призначення людини), так і від багатьох інших суб'єктивних чинників (темпераменту, характеру, життєвого досвіду, здібностей).

Серед особистісних рис, що перешкоджають переживанню щастя, виокремлюють завищені амбіції і нездатність їх реалізувати, занижену самооцінку. Серед об'єктивних перешкод, що можуть загрожувати щастю людини, вирізняють природні катаклізми (землетруси, вулкани, повені, інші лиха), а також несприятливі стани суспільства (війни, нестабільність, беззаконня тощо). Щодо суб'єктивного розуміння сутності щастя, то на першій план постає потреба з'ясування того, чим воно є для людини – метою чи результатом.

3. *Дискусія «Друг чи ворог?»*. В. Леві у книзі «Мистецтво бути іншим» пропонує визначити потенціал людини за такою методикою: «Якщо Ви хочете пізнати Точну Нижню Межу людини, послухайте, що вона говорить про свого найлютішого ворога... Точна Верхня Межа збігається з описом друга».

Питання, винесені на обговорення: 1. Обґрунтуйте, чи можна здійснити вимірювання меж моральної культури індивіда, ставлення його до інших осіб, визначити потенціал духовності, моральності у спілкуванні? 2. Поясніть, яке відношення мають ці межі до спілкування з іншими людьми. Чи можна їх вважати певною мірою духовності, моральності, моральної культури? 3. На вашу думку, чи не є ознакою моральної нерозвиненості й незрілості те, що людина сприймає людей у статусі постійного, найлютішого ворога?

1. Нижня Межа (ставиться надто вороже, не виправдана ненависть, поміркована недоброзичливість, вибачає і прощає ворога). 2. Верхня Межа (ставиться до друга з пошаною, готовий допомагати, прагне спілкування, підтримувати морально, надихати на добрі справи).

Вирішення проблемних завдань сприяє ефективному впровадженню моделей соціально-педагогічних ситуацій, які потребують у процесі розв'язання конкретних проблем використання власного і набутого соціокультурного досвіду («Кожен чи ніхто», «Обсерваторія спілкування», «П'ять чарівних слів», «У пошуках щастя», «Ключовий момент», «Зрада» тощо).

Оскільки основним способом підготовки людини до діяльності є моделювання цієї діяльності в навчальному процесі у вигляді ділової або рольової гри, соціально-педагогічні технології націлюють на активне використання ігрових технологій. Якщо традиційні технології роблять акцент на оволодінні вміннями, то ігрові технології навчають і розвивають професійні здібності одночасно, допомагають самостійно орієнтуватися в проблемному соціальному світі. Ігрові технології є своєрідним пробним базисом у створенні передумов для функціонування новітньої системи навчання студентів, переходу освітньої практики до інноваційних навчальних технологій, оскільки дають змогу посилити проблемно-діалогове та проблемно-ситуативне навчання [2; 6; 9; 12].

Розвивальний характер ігрових технологій сприяє розширенню освітнього змісту, виявленню соціокультурного значення набутих знань, виробленню вмінь співвідносити відоме й невідоме, традиційне і нове, норми і цінності у професійній діяльності соціального педагога, а також врахуванню етапу навчального процесу – мається на увазі врахування об'єктивних можливостей навчального змісту на різних етапах підготовки студентів.

Управління професійною підготовкою магістрів соціальної педагогіки засобами ігрових технологій передбачає підготовку студентів як до проектування гри, так і до усвідомлення своїх функцій у взаємодії з конкретними об'єктами соціально-педагогічного впливу.

Ефективне управління організацією ігрових технологій забезпечується:

- метою і завданням конкретного напряму професійної діяльності;
- доцільністю та актуальністю для представників конкретної соціальної і вікової групи;
- отриманням певного обсягу інформації про запропоновану ігрову діяльність та її доцільність;
- чітким позиціонуванням кожного учасника гри;
- урахуванням у процесі моделювання гри бажаних, альтернативних (навіть несподіваних) варіантів результатів;
- використанням прийомів активізації інтересу, уваги учасників гри до порушеної проблеми;
- використанням оптимальних прийомів узагальнення результатів гри (рольові позиції, розроблення правил поведінки, розв'язання проблемних ситуацій тощо);
- використанням адекватних прийомів для створення комфортної емоційної атмосфери, доброзичливого ставлення, гармонії, співпраці.

Реалізація технології проведення гри сприяє формуванню у студентів пакета професійних умінь, необхідних їм для роботи у соціальній сфері: оперативно орієнтуватися у ситуації, знаходити прийоми для встановлення контакту між індивідами, виокремлювати із великої кількості інформації головну проблему об'єкта соціально-педагогічного впливу.

Застосування методу проектування ігор дає змогу студентам також створити оптимальний для подальшої успішної діяльності пакет ігор з детальними технологіями, що відповідають певній віковій і соціальній категорії осіб.

Важливим аспектом є урахування того факту, що не всі соціальні ситуації можуть бути перекладені на ігровий режим і, відповідно, мають бути апробованими за цим критерієм.

Навчальна діяльність майбутнього соціального педагога як діяльність, що передбачає формування професійних умінь і навичок у процесі оволодіння соціально-педагогічними технологіями, сприяє формуванню професійного мислення студентів, коли предметні знання стають цілісним уявленням про навколишній світ і власне життя, світоглядним фундаментом позиції і діяльності майбутнього соціального педагога в соціокультурному середовищі. Водночас сформовані знання є основою змістового аспекту діяльності, без якого не може проектуватися її операційно-технологічний аспект.

Література

1. *Аргайл М.* Психология счастья / М.Аргайл. – СПб. : Питер, 2003. – 272 с.
2. *Бабайцева В.Ю.* Личностно-ориентированный тренинг в процессе подготовки новых технологий подготовки специалиста : метод. разработки / В.Ю. Бабайцева ; под ред. П.И. Пидкасистого. – М. : Рос. пед. агентство, 1997. – 55 с.
3. *Державний* галузевий стандарт спеціальності «Соціальна робота» / Кер. кол. проф. В.П. Бех, А.Й. Капська. – К. : МОН України від 10.10.2005 р. – 273 с.
4. *Державний* класифікатор професій України. – К. : Держстандарт України, 1995. – 491 с.
5. *Заходи* щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004–2005 роки // Освіта України. – 2004. – 57 с.
6. *Капська А.Й.* Ступенева система професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери / А.Й. Капська // Науковий часопис. – Серія 11. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2004. – № 1(23). – С. 19–29.
7. *Карамушка Л.М.* Психология управления : навч. посіб. / Л.М. Карамушка. – К. : Міленіум, 2003. – 344 с.
8. *Корольов Д.К.* Структура, детермінанти та функції емоційно-оціночного ставлення до життя : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.01 / Д.К. Корольов ; КНУ ім. Т.Шевченка. – К., 2001. – 18 с.
9. *Мельник Н.М.* Средства формирования потенциала профессионального развития студентов / Н.М. Мельник. – Самара, 2002. – 134 с.
10. *Пил Н.В.* Источник жизненной силы / Н.В. Пил. – М.: Попурри, 2005. – 176 с.
11. *Стратегія* реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики / за заг. ред. В.Андрущенка. – К. : К.І.С., 2003. – 296 с.
12. *Штепа О.Г.* Рольові ігри в системі формування професійної мовленнєвої майстерності педагога : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О.Г. Штепа. – К., 1996. – 190 с. : іл. – Бібліогр.: С. 164–175.

Анотації

Ірина ДОБРОСКОК **Професійно орієнтовані технології у процесі підготовки магістрів соціальної педагогіки**

У статті розглядаються проблеми теоретико-методичного і науково-технологічного забезпечення фахової підготовки магістрів соціальної педагогіки. Наголошується на ефективності використання особистісно-діяльнісного підходу у підготовці майбутніх соціальних педагогів, професійно орієнтованих технологій у навчальному процесі.

Ключові слова: соціально-педагогічні технології, професійно-педагогічні завдання, ігрові технології, соціальні педагоги.

Ірина ДОБРОСКОК **Профессионально ориентированные технологии в процессе подготовки магистров социальной педагогики**

В статье рассматриваются проблемы теоретико-методического и научно-технологического обеспечения профессиональной подготовки магистров социальной педагогики. Подчеркивается эффективность использования личностно-деятельностного подхода в подготовке будущих социальных педагогов, профессионально ориентированных технологий в учебном процессе.

Ключевые слова: социально-педагогические технологии, профессионально-педагогические задачи, игровые технологии, социальные педагоги.

Iryna DOBROSKOK **Professionally oriented technologies in the process of preparation of masters of social pedagogics**

The problems of theoretic and methodological and also scientific and technological providing of professional preparation of masters of social pedagogics are regarded in the article. The accent is made on the efficiency of using the person oriented approach in preparation of the future social pedagogues, professionally oriented technologies in the educational process.

Keywords: social and pedagogical technologies, professional and pedagogical tasks, game technologies, social pedagogues.